

Africa de Sud și apartheidul

Associated Press/Topham Picture Source

Încă din timpuri coloniale, Africa de Sud a fost condusă de, și în favoarea unei minorități albe. Apartheidul – sistemul de segregare și dominare – părea de nezdruccinat până prin anii 1980, și abolirea lui a început abia din 1990.

În timpul războiului burilor din 1889-92, forțele britanice au cucerit Orange Free și Transvaalul, două state conduse de buri

▲ Băncile destinate doar albilor erau doar unul dintre simbolurile sistemului de apartheid. În alte zone existau bănci și chiar toaile publice segregacioniste.

► Un grup de buri în 1899, în timpul ocupării localității Newcastle, Natal. În 1902, burii au pierdut în cele din urmă războiul împotriva britanicilor.

Popperfoto

(descendenții coloniștilor olandezi). Fricțiunile anglo-bure au erupt din nou în cel de-al doilea război bur (1899-1902). Curând însă, dominația britanică din Africa de Sud a lăsat loc autogovernării. În 1910 a fost fondată Uniunea Africii de Sud, formată din două colonii britanice, Cape și Natal, și din două foste republici bure. Uniunea a devenit astfel un dominion al Imperiului Britanic (și mai târziu a Commonwealth-ului). Practic, Uniunea a fost independentă chiar și înainte de recunoașterea ei formală prin Statutul de la Westminster, din 1931.

Sud-africii au luptat în cele două războaie mondiale alături de aliați, au trecut prin marea criză economică și au organizat alegeri extrem de contestate – fără vreo decizie să fie

● În 1955, Apărarea Femeilor din Liga Constituției demonstrează împotriva Actului Senatului prin care vechiul senat a fost înlocuit și naționaliștii primeau mână liberă.

luată de majoritatea covârșitoare a populației, sud-africii de culoare. Nici cele două minorități – mulatri (persoane de rase amestecate) și asiaticii (mai ales indieni) – nu au avut o poziție mai privilegiată. Încă din timpurile coloniale, albi obțineau cele mai bune terenuri, dețineau cea mai mare parte a bogăției țării și dețineau, practic, controlul exclusiv în guvern și în instituțiile politice. Segregația – facilitățile diferite oferite albilor și negrilor – era practică pe scară largă. Nici după cel de-al doilea război mondial nu s-a renunțat la asemenea injustiții, ci au fost intensificate și au devenit politica oficială a statului.

“Pericolul” negru

Burii au fost întotdeauna temători față de “pericolul” reprezentat de majoritatea de culoare. În 1948, puterea a fost preluată de Partidul Național al Burilor care a promis un sistem de apartheid (“separacionism” în limba afrikaans) menit să asigure o îndelungată supremație a albilor. Apartheidul a dus la creșterea tensiunilor și a violențelor, și mulți vorbitori de limbă engleză s-au alăturat naționaliștilor, care au rămas la guvernare până în anii 1990.

Getty Images

În 1952 principalele elemente ale apartheidului erau legalizate. Toți sud-africii erau clasificați într-un grup rasial. Relațiile sexuale și căsătoriile între membrii diferitelor grupuri erau interzise iar făptuitorii erau acuzați de ofensă adusă legii și trebuiau să suporte consecințe grave. Țara era împărțită în districte, fiecare alocată unui grup diferit, chiar dacă aceasta a însemnat mutarea a milioane de oameni din locurile unde trăiseră timp de secole.

Teoretic, fiecare grup avea să se bucure în “districtul” său de o dezvoltare separată, dar egală. Practic însă, zonele destinate negrilor erau disproporționat de mici și înapoiate economic; invadate de deportați din alte regiuni, ele au devenit curând suprapopulate și lovite de sărăcie. Un defect al teoriei “separacioniste” era că marile orașe “albe” și industriile trebuiau să importe o cantitate însemnată de forță de muncă neagră pentru a le menține în funcțiune. Politica “districtelor” a permis ca muncitorii sud-africani de culoare să fie priviți

Getty Images

ca imigranți temporari străini, care puteau fi "repatriati" dacă rămâneau fără loc de muncă sau dacă provocau probleme, angajându-se în activitatea politică sau sindicală.

Asuprirea

Apartheidul era aplicat fâțiș prin legi opresive. Sud-africanii de culoare aveau acces în zonele albilor doar cu permis, iar circulația pe timp de noapte le era interzisă. În scurt timp grevele organizate de negri au fost interzise și actul de scoatere a comunismului în afara legii, din 1950, nu numai că interzicea activitățile comuniste ci comunismul se definea în termeni atât de generali încât actul putea fi folosit împotriva oricărui oponent al sistemului de apartheid. Unde nu erau suficiente dovezi pentru o persecuție, poliția îi putea interzice unui suspect să vorbească sau îl obliga la arest la domiciliu. Forțele de ordine sud-africane erau extrem de meticuloase și brutale.

Principalul grup oponent, Congresul Național African (ANC), era o organizație multi-rasială care ducea o campanie pașnică împotriva apartheidului. În 1952, i s-a interzis acce-

▶ **Liderul ANC Albert John Luhuli a primit Premiul Nobel pentru Pace, în 1960, pentru promovarea toleranței și înțelegerii între rase.**

▶ **Acest elev a fost ucis în timpul unei demonstrații din 1976 împotriva folosirii în școli a limbii afrikaans.**

sul la media și ANC-ul a lansat o campanie non-violentă de defăimare, cu acte de nesupunere civilă, cum ar fi nerespectarea interdicției de circulație pe timp de noapte. Ca urmare, liderii organizației erau adesea închiși.

În 1955, ANC-ul și alte grupuri cu convingeri asemănătoare au organizat un Congres al

Topham Picture Source

Getty Images

▶ **Moartea liderului de opinie al negrilor, Steve Biko, în 1977, în custodia poliției, a declanșat nemulțumiri printre opoziția regimului de apartheid din întreaga lume.**

▶ **Sperând să mențină apartheidul prin reforme, P.W. Botha a prezidat legiferarea noii constituții din 1984. Aceasta oferea doar puteri politice limitate non-albilor.**

Poporului; acesta a publicat o Cartă a Libertății de o moderatie impresionantă, cerând drepturi pentru toți sud-africanii, indiferent de rasă. Guvernul a răspuns anul următor arestând 156 de persoane, printre care și liderii ANC, Albert Luthuli și Nelson Mandela, care au fost acuzați de trădare. Procesul a durat patru ani, după care s-a renunțat la acuzații.

În 20 martie 1960, politica non-violenței a suferit un eșec și mai mare când poliția din Sharpeville a deschis focul împotriva mulțimii care protesta împotriva legii care prevedea legitimații de trecere; 69 de persoane au fost ucise și multe altele rănite. Opinia publică mondială a fost șocată. Masacrul a fost condamnat de Națiunile Unite și presiunile impuse asupra Africii de Sud au determinat-o, în 1961, să se retragă din Comunitatea Britanică

Topham Picture Source

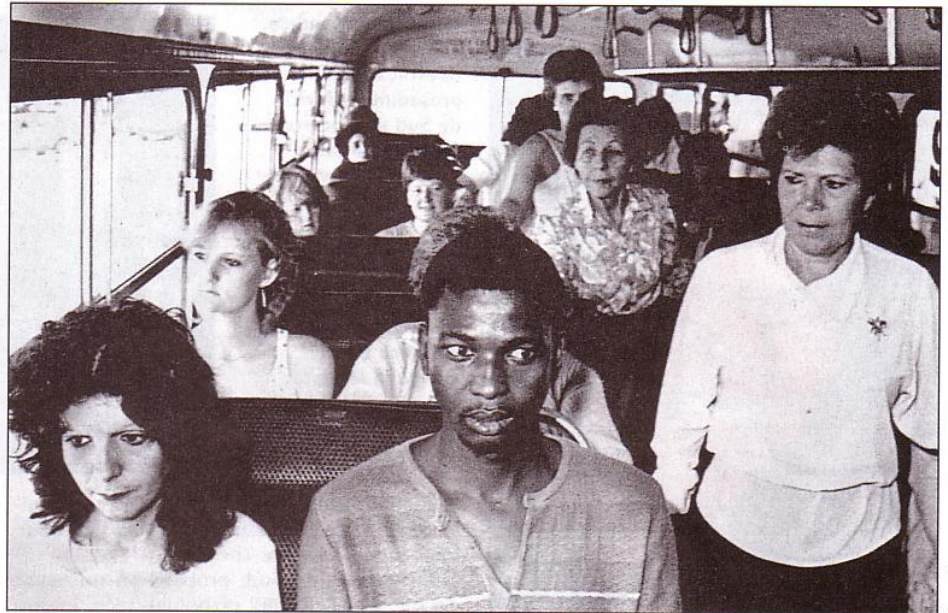
de Națiuni și să se proclame republică independentă. În ciuda izolării sale tot mai accentuate, conducătorii Africii de Sud și-au menținut politica, reprimând orice revoltă făcând mii de arestări și interzicând ANC-ul și alte organizații oponente.

Sulița Poporului

În decembrie 1961, ANC-ul se convinsese că nonviolența a eșuat. A înființat o organizație militară secretă, *Umkhonto we Sizwe* (Sulița Poporului), condusă de Nelson Mandela.

Principala tactică adoptată era cea de a sabota rețelele electrice și de comunicații, pentru a reduce la minim numărul de victime inocente. Însă activitatea teroristă putea implica operații care duceau la uciderea personalului din serviciile de securitate și a civililor. Nelson Mandela și alți lideri ANC au fost arestați în 1963, însă campania a continuat.

În anii 1960, ANC a avut doar un impact limitat și, în ciuda faptului că Africa de Sud nu a fost admisă la Jocurile Olimpice, alte țări nu au adoptat o atitudine clară de dezaprobare.

Popperfoto

Topham Picture Source

▲ În 1986 persoanele de culoare au obținut permisiunea de a călători cu autobuze destinate exclusiv albilor. În 1991 segregarea era în mare parte abolită.

◀ Protestele studenților din 1986 împotriva politicii Africii de Sud de a recurge la incursiuni militare în țările vecine.

▼ Funeraliile activistului ANC Chris Hani, din aprilie 1993, au adunat peste 80.000 de oameni în stadionul din Soweto.

devenea obligatorie la studierea anumitor materii. Poliția a tras asupra mulțimii, omorând câteva sute de persoane și declanșând mai multe revolte care au mai costat multe alte vieți. Anul următor, Steve Biko, liderul de opinie al negrilor a murit în custodia poliției, demascând ticăloșia regimului.

Asaltul militar

La începutul anilor 1980 mii de persoane se alăturau taberelor *Umkhonto we Sizwe*, situate de-a cealaltă parte a granițelor. Africa de Sud a lansat asalturi militare asupra Angolei și a altor "state aflate pe linia frontului", și a încercat – cu un succes considerabil – să le submineze sprijinind grupuri de rebeli. Deși naționalistii păreau mai neîndurători ca niciodată, în cele din urmă prim-ministrul P.W. Botha a decis că era necesară aplicarea unor reforme și acceptarea unor concesii pentru a scădea tensiunea asupra Africii de Sud.

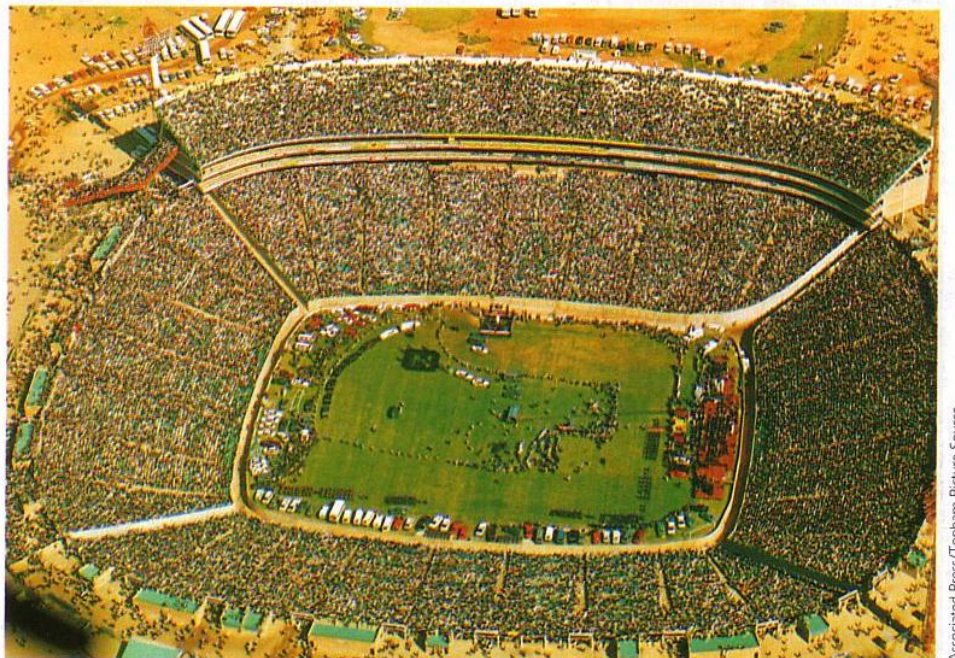
Cea mai importantă reformă a fost noua constituție, care crea trei parlamente – pentru

Între timp, afacerile străine, atrase de forța de muncă ieftină, au investit intens în această țară, care a cunoscut un val de prosperitate.

Districtele

În anii 1970, încetul cu încetul lucrurile au început să se schimbe. Au fost delimitate Transkei și alte districte "independente" ale negrilor. De fapt, ele depindeau în mare măsură de fondurile Africii de Sud și cu liderii lor văzuți ca "slugi" corupte, ele nu au fost recunoscute pe plan mondial. Africa de Sud a fost exclusă din Adunarea Generală a Națiunilor Unite (1974) și în cele din urmă și Commonwealth-ul a rupt orice legături sportive cu ea (1977). Și mai importantă a fost prăbușirea colonialismului și a supremației albilor din Angola (1975), Mozambic (1975) și Zimbabwe (1980). Astfel au fost îndepărtate valoroasele state tampon care formau un scut în jurul Africii de Sud și o apărau de operații de gherilă pregătite de vecinii negri.

În 1976 în Africa de Sud, au reizbucnit violențele atunci când elevii s-au adunat în districtul Soweto pentru a protesta împotriva noilor reglementări prin care limba afrikaans

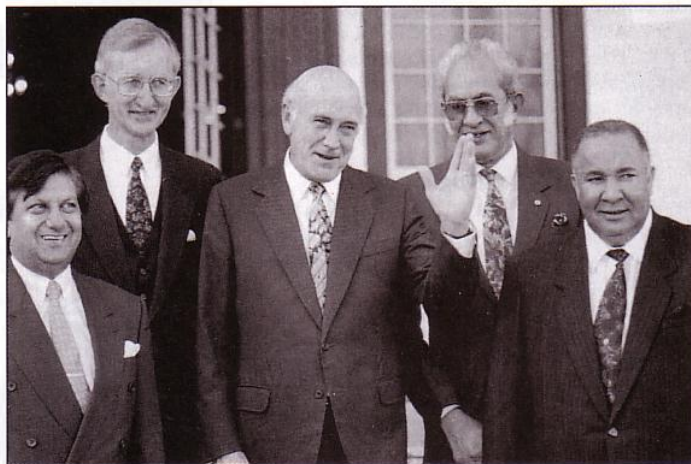

Associated Press/Topham Picture Source

🕒 **Nelson Mandela, liderul ANC, a devenit în 1994 președintele Africii de Sud și a încercat să creeze o țară nouă și unificată.**

🕒 **Președintele F.W. de Klerk cu primii miniștri de culoare din guvernul național. De la stânga la dreapta: Bhandra Ranchod, Jac Rabie și Abe Williams.**

albi, colorați și asiatici, dar nu și pentru negri africani. În mod previzibil, puterea rămânea în mâinile albilor. Opoziția față de constituție a fost lansată de o nouă organizație, Frontul Democratic Unit (UDF), care s-a aliat cu revigorata mișcare sindicală a negrilor; ambele erau aliate tacit cu interzisă organizație ANC.

Violența din districte

Pentru guvernul sud-african și mai alarmantă a fost izbucnirea violenței în districtele negrilor, provocată inițial de creșterea chirii. De la începutul anului 1984, revoltele s-au extins cu repeziciune prin districte și atunci când ANC a făcut un apel către negri sud-africani să facă din Africa de Sud o țară neguvernabilă, a izbucnit o revoltă față de dominația albilor.

Violența negrilor era îndreptată într-o oarecare măsură împotriva "colaboraționiștilor" negri – polițiști negri și primari ai districtelor – iar detașamentele morții ale extremiștilor albi de dreapta au creat și mai mult haos.

În 1986 guvernul a declarat starea de urgență, a limitat aria de răspândire a dezordinii și a detașat mii de oameni. În cele din urmă, a redobândit controlul și, amenințat de înființarea Partidului Conservator, care se opunea reformelor lui Botha, a îmbrățișat o linie mai puțin conciliantă. Dar Africa de Sud albă avea probleme. Economia începea să slăbească iar companiile străine și investitorii s-au retras,

speriați de situația instabilă a țării. Comunitatea internațională a acționat, în cele din urmă, impunând sancțiuni (boicotarea economică) asupra Africii de Sud; probabil că un factor decisiv a fost sfârșitul războiului rece, însemnând că SUA nu mai tolerau Africa de Sud, ca "un bastion împotriva comunismului".

Odată limitate la grupările radicale, protestele internaționale împotriva apartheidului au devenit o cauză populară. Simbolul acesteia era Nelson Mandela, încă închis, a cărui zi de naștere, la 70 de ani, a fost sărbătorită în iulie 1988 printr-un concert pe stadionul Wembley din Anglia, și a fost transmis în întreaga lume.

Anul următor Botha a avut o scurtă întâlnire cu Mandela, care a refuzat constant să facă orice concesii în schimbul eliberării sale. Atunci încă nu era clar că în Africa de Sud urmau să se producă schimbări dramatice.

În septembrie 1989, Botha a fost înlocuit de noul lider al Partidului Național, F.W. de Klerk, care s-a hotărât să accepte inevitabilul, chiar dacă la început nu și-a dat seama cât de departe va trebui să meargă. În octombrie au fost eliberați opt lideri ANC. În decembrie de Klerk a avut convorbiri cu Mandela, care i-a prețuit seriozitatea și onestitatea. În 2 februarie 1990 a fost ridicată interdicția impusă ANC-ului, Congresului Pan-African, Partidului Comunist al Africii de Sud și altor organizații anti-apartheid. Nouă zile mai târziu a fost eliberat Nelson Mandela, după 27 de ani de detenție.

Curând, Mandela a fost instaurat lider propriu-zis al ANC și a început negocieri importante cu de Klerk. S-a pus capăt stării de urgență, iar ca răspuns ANC a renunțat la lup-

te armate. La sfârșitul anului 1991 au fost abolite legile privind legitimațiile de trecere și majoritatea măsurilor segregacioniste.

Ciocnirile

Procesul de pace a fost pus în pericol de izbucnirea violențelor din districte. Ciocnirile au avut loc mai ales între sprijinitorii ANC și adepții Zulu ai partidului lui Gatsha Buthelezi Inkatha, care se considerau dați la o parte din negocieri și amenințați de grupurile etnice rivale, cum ar fi vorbitorii de Xhosa, din care făcea parte și Mandela.

Néînțelegerile semănate între diferitele grupări etnice au fost una din metodele prin care guvernul din Africa de Sud și-a menținut puterea și, în iulie 1991, s-au descoperit documente care au dovedit cât de extinsă au fost operațiunile de finanțare și de antrenare oferite de forțele de securitate pentru Inkatha.

Exista pericolul că de Klerk nu va putea controla forțele de securitate; pe de altă parte, deși Mandela și Buthelezi au consimțit să renunțe la violențe, populația era greu de oprit. Printre albi, exista un risc din partea dreptei conservatoare și a grupărilor neo-fasciste, cum ar fi cea a lui Eugene Terre.

Reconcilierea

Fără nici o îndoială, au existat evoluții pozitive importante. În 1992, aproape 69% din electorii albi au votat, printr-un referendum, pentru adoptarea politicii lui de Klerk. Un acord încheiat în 1993 preconiza instalarea unui guvern de unitate națională de cinci ani, iar pentru aprilie 1994 au fost planificate adevăratele alegeri libere din Africa de Sud.

În ciuda violențelor politice continue – printre care uciderea liderului comunist Chris Hani – reconcilierea a atins un punct în care, în septembrie 1993, Nelson Mandela a făcut un apel către comunitatea internațională pentru a ridica sancțiunile impuse Africii de Sud.

Primele alegeri generale multirasiale au fost câștigate în aprilie 1994 de ANC și liderul acesteia, Nelson Mandela a devenit președinte. Printre primele sarcini a fost de a restaura drepturile asupra pământului și de a-i despăgubi pe cei care și-au pierdut terenul sub apartheid. Un alt pas important pentru a corecta nedreptățile trecutului a fost susținerea Comisiei pentru Adevăr care urma să investigheze activitatea guvernului și a susținătorilor ANC. Prin aceasta se spera obținerea unei reconcilierii și abordarea primului pas spre reconstrucția acestei comunități fărâmițate.

🕒 **Soweto, 1990: un bărbat acuzat ca fiind unul dintre sprijinitorii partidului Zulu Inkatha este atacat de tineri aparținând altei grupări. Una din metodele prin care guvernul își menținea controlul asupra non-albilor a fost întreținerea secretă a neîncrederii dintre diferitele grupuri etnice. Aceasta se termina adesea cu vărsare de sânge.**